

POSTANOWIENIE

28 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 28 kwietnia 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości M. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w likwidacji w upadłości w W.
przeciwko M. M.
o uznanie umowy za bezskuteczną i wydanie,
na skutek skargi kasacyjnej M. M.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 13 listopada 2020 r., VI ACa 861/19,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) oddala wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 13 listopada 2020 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie sprostował oczywistą niedokładność w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku w ten sposób, że w miejsce słów „ustala bezskuteczność w stosunku do Syndyka masy upadłości” wpisał „uznaje za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości” oraz oddalił apelację pozwanego M. M. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 16 października 2018 r., którym uznano za bezskuteczne względem powoda Syndyka masy upadłości M. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w upadłości w W. umowy darowizny z 5 grudnia 2017 r. i z 7 grudnia 2017 r. zawarte między pozwanym M. M. i jego małżonką G. M., na mocy których pozwany nabył prawa do nieruchomości szczegółowo opisane w sentencji rozstrzygnięcia.

U podstaw częściowego uwzględnienia powództwa i oddalenia apelacji legło stwierdzenie, że wszystkie przesłanki pozwalające na uwzględnienie skargi pauliańskiej zostały w sprawie wykazane, a pozwany, nie przeprowadził dowodów – przy uwzględnieniu znajdujących zastosowanie w sprawie domniemań (art. 527 § 3 k.c.) - wykazujących bezzasadność powództwa.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez pozwanego.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W ocenie skarżącego oczywisty charakter skargi kasacyjnej wynika z kwalifikowanego naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 350 § 1 i 3 k.p.c., art. 321 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 7 listopada 2019 r., a także art. 527 § 1 i 2 w zw. z art. 6 k.c., co w konsekwencji spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i

poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została przesłanka oczywistej zasadności skargi.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano, że związanie granicami żądania nie oznacza, że sąd związany jest w sposób bezwzględny samym sformułowaniem zgłoszonego żądania. Jeżeli zatem sformułowanie to jest niewłaściwe, sąd może je odpowiednio zmodyfikować nie naruszając jednak woli powoda, wyrażonej wprost lub dającej się wywieść z uzasadnienia żądania, a także z twierdzeń powoda co do okoliczności faktycznych przedstawionych w toku postępowania, aż do zamknięcia rozprawy. Żądanie pozwu może bowiem podlegać wykładni zmierzającej do uwzględnienia rzeczywistej woli powoda (zob. m.in. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 105/18, OSNC 2020, nr 2, poz. 18; wyroki Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2019 r., V CSK 551/17, OSNC-ZD 2020, nr A, poz. 13; z 27 listopada 2017 r., II CSK 86/17, M.Pr. Bank. 2018, nr 11, str. 43; z 10 listopada 2017 r., V CZ 70/17, niepubl.; z 17 maja 2013 r., I CSK 540/12, OSNC – ZD 2013, nr D, poz. 85; z 11 maja 2004 r., II CK 307/03, niepubl.; z 18 czerwca 1988 r., II CKN 817/97, OSNC1999, nr 1, poz. 16 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 6 września 2018 r., V CSK 483/17, niepubl.).

Sąd Apelacyjny korygując w ramach sprostowania, że ustalenie bezskuteczności zaskarżonych czynności następuje w stosunku do masy upadłości, a nie syndyka mieścił się w granicach twierdzeń powoda co do okoliczności faktycznych przedstawionych w toku postępowania. Wbrew stanowisku skarżącego nie naruszył zatem w sposób kwalifikowany art. 350 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 321 § 1 k.p.c.

O tym co strona powinna udowodnić w konkretnym procesie decyduje przede wszystkim przedmiot sporu, prawo materialne regulujące określone stosunki prawne oraz prawo procesowe normujące zasady postępowania dowodowego (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2009 r., IV CSK 71/09, OSP 2014, nr 3, poz.32). Uwzględniając treść art. 6 k.c. wierzyciela dochodzącego od dłużnika spełnienia świadczenia obciąża ciężar wykazania przysługującej mu wierzytelności tj. wykazania wszystkich faktów, z którymi właściwe przepisy prawa materialnego wiążą powstanie wierzytelności, o określonej treści i rozmiarze. Fakty prawnoniweczące musi natomiast udowodnić strona, która wywodzi z nich swoje twierdzenie, o nieistnieniu praw czy obowiązków (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 29 września 2005 r., III CK 11/05, niepubl.; z 17 czerwca 2009 r., IV CSK 71/2009, niepubl.; z 20 sierpnia 2009 r., II CSK 166/2009, OSNC –ZD 2010, nr B, poz. 55, i z 18 lutego 2010r., II CSK 449/2009, niepubl.).

Przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że powód wykazał w okolicznościach sprawy, że wszystkie przesłanki skargi pauliańskiej zostały zrealizowane nie dowodzi oczywistej zasadności skargi, skoro pozwany nie obalił domniemań o których mowa w art. 527 § 3 k.c., ani nie wykazał, że wartość nabytych przez niego od spółki nieruchomości przy uwzględnieniu wysokości wierzytelności zabezpieczonej hipoteką oraz odroczenia terminu spłaty na kilka lat (3,5 oraz 5,5 roku) nie była rażąco zaniżona, a nieefektywność ewentualnej egzekucji będzie wynikała wyłącznie z obciążenia nabytych nieruchomości hipotekami, a nie z dokonania zakwestionowanych czynności.

Prezentując stanowisko przeciwne skarżący pomija, że z wiążącej Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 i 398³ § 3 k.p.c.) wynika, że po dacie zbycia nieruchomości na jego rzecz doszło do ich dodatkowego obciążenia hipotekami (k. 748), zostały one zbyte za ułamek ich wartości z odroczonym terminem

płatności, w sytuacji, gdy spółka zalegała z płatnościami na rzecz wierzycieli, a następnie doszło do jej upadłości.

Uznanie - w tych okolicznościach - przez Sądy obu instancji, że czynności prawne między pozwanym (prezesem zarządu pozwanej spółki) i spółką, a następnie pozwanym i jego żoną zmierzały do pokrzywdzenia wierzycieli upadłej spółki, zwiększyły jej niewypłacalność w większym stopniu niż przed dokonaniem czynności (art. 527 § 2 k.c.) i w zakresie uwzględniającym powództwo są bezskuteczne wobec masy upadłości, nie przemawia za oczywistą zasadnością skargi. W takiej sytuacji Sąd Apelacyjny miał podstawy do przyjęcia, że ciężar dowodu, iż nie doszło do pogłębienia niewypłacalności w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., gdyż upadła spółka wyzbyła się składników majątkowych, które ze względu na ustanowione na nich zabezpieczenia rzeczowe były dla wierzycieli niedostępne, spoczywał na skarżącym (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 20 kwietnia 1982 r., I CR 79/82, niepubl.).

O oczywistej zasadności skargi nie może także świadczyć naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przepis ten nie obowiązywał bowiem w dacie orzekania przez Sąd drugiej instancji. Niezależnie od powyższego w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się konsekwentnie, że naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. (aktualnie art. 327¹ k.p.c.) może być zarzucane w skardze kasacyjnej tylko wyjątkowo, gdy wady uzasadnienia uniemożliwiają dokonanie kontroli kasacyjnej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 11 maja 2000 r., I CKN 272/00, niepubl.; z 18 lutego 2005 r., V CK 469/04, MoP 2009, nr 9, s. 501 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 22 maja 2013 r., III CSK 293/12, OSNC 2012, nr 12, poz. 148). W motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny przytoczył podstawę faktyczną i prawną swojego rozstrzygnięcia i wyłuszczył swoją koncepcję rozstrzygnięcia sprawy. Argumentacja przytoczona w uzasadnieniu wniosku nie dowodzi, że Sąd ten sporządził uzasadnienie wadliwe konstrukcyjnie lecz, że rozstrzygnął sprawę w sposób, którego skarżący nie akceptuje z przyczyn sprecyzowanych w podstawach skargi.

Analiza zatem wniosku na tle podstaw skargi oraz motywów zaskarżonego orzeczenia, nie prowadzi do oceny, że Sąd Apelacyjny ferując wyrok dopuścił się kardynalnych błędów, w stopniu przemawiającym za oczywistą zasadnością skargi.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

Sąd Najwyższy nie uwzględnił wniosku pełnomocnika powoda o zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, wziął bowiem pod uwagę, że odpowiedź na skargę kasacyjną może być wniesiona w terminie dwutygodniowym od doręczenia skargi (art. 398⁷ § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). W orzecznictwie wyjaśniono, że takiej odpowiedzi nie stanowi tak nazwane pismo procesowe, wniesione po upływie ustawowego terminu do dokonania tej czynności (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 16 maja 2002 r., IV CKN 1071/00, OSNC 2003, nr 9, poz. 120; z 14 marca 2003 r., V CKN 1733/00, niepubl.; i z 7 maja 2003 r., IV CKN 113/01, niepubl., oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, niepubl.). W konsekwencji, nie wywołuje ono skutków w zakresie zawartego w nim wniosku o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących sporządzenie i wniesienie odpowiedzi na skargę kasacyjną (art. 167 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).

W okolicznościach sprawy odpis skargi kasacyjnej został doręczony syndykowi 9 września 2021 r. z pouczeniem o prawie do złożenia odpowiedzi na skargę w terminie dwutygodniowym (k. 830 i k. 813). Ustanowienie przez syndyka po upływie terminu do wniesienia odpowiedzi na skargę profesjonalnego pełnomocnika ani nie uprawnia go do żądania ponownego doręczenia odpowiedzi na skargę pełnomocnikowi, o czym został przez Sąd Apelacyjny poinformowany (k. 987 – 988), ani nie otwiera ponownie terminu do złożenia odpowiedzi na skargę.

